

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Petronela Pospišilová

Využitie tvorivej dramatiky v edukačnom procese materskej školy

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Petronela Pospíšilová

Kontakt na autora: Materská škola Hospodárska 7 Nitra , mshospodarska@gmail.com

Názov OPS/OSO: Využitie tvorivej dramatiky v edukačnom procese materskej školy

Rok vytvorenia 2014

OPS/OSO: VII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Eva Pupíková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Tvorivá dramatika, zážitkové učenie, hra, dieťa, rozprávka, príbeh, hra rolí, aktivita, edukácia,metóda, prežívanie, osobnosť učiteľa.

Anotácia

V práci by som chcela opísať vlastné dlhoročné skúsenosti s realizáciou a využitím rôznych edukačných aktivít zameraných na tvorivú dramatiku . Chcem ponúknuť ucelený edukačný materiál k danej téme, rôzne námety na hry a hrové činnosti s deťmi a nové inšpirácie pre prácu pedagógov.

Chcem doplniť svojimi skúsenosťami prezentáciu aktivít, ktoré napomáhajú deťom rozvíjať spôsobilosti na rozvoj osobnostných a sociálnych kompetencií, orientovať sa v sebe aj vo svete.

OBSAH

ÚVOD	5
1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI V PRAXI.....	6
2. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ TVORIVEJ DRAMATIKY.....	8
2.1 Vývoj a pohľad do minulosti.....	8
2.2 Ciele, obsah a metódy tvorivej dramatiky.....	9
3 TVORIVÁ DRAMATIKA V PRAXI PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA.....	11
3.1 Rozprávková dramatika.....	11
3.2 Tvorivá dramatika prostredníctvom rozprávky „ O medovníkovom domčeku“...	11
3.3 Zážitkové učenie prostredníctvom tvorivej dramatiky.....	17
3.4 Tvorivá dramatika v témach.....	20
4 OVERENÉ PRÍNOSY OPS.....	27
ZÁVER	28

ÚVOD

V snahe o systémové zmeny a napriek reforme zostáva naše školstvo v zajatí tradícií. Avizovaných zmien je viac ako reálnych, uplatňovaných v inštitucionálnej výchove. Hlavným cieľom predprimárneho vzdelávania je dosiahnuť optimálnu perceptuálno-motorickú, kognitívnu a citovo-sociálnu úroveň ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti. Východiskom je jedinečnosť dieťaťa, a začleňovanie do skupiny a kolektívu.

Myšlienka uplatniť v materskej škole činnosti tvorivej dramatiky ma napadla pri sledovaní najrôznejších foriem spontánnych prejavov detí, ich schopnosti vidieť v predmetoch konajúce bytosti, či schopnosti preberať rôzne role. Ich spontánnosť mi priam ponúkala možnosť rozvíjať ich vlastnú bezhraničnú predstavivosť. Dospela som k poznaniu, že uplatnením techník tvorivej dramatiky mám úžasnú možnosť uplatňovať jednu z možných ciest vedúcu dieťa ku skúmaniu reality, príbehu a seba, k rozvíjaniu myšlienok a citov a hlavne k ich vyjadreniu pohybom, gestom, mimikou či slovom. Bez predsudkov otvorene, priamo presne tak ako v hre.

Súčasná spoločnosť kladie na pedagógov vysoké nároky, čo sa odzrkadľuje aj v edukačnom procese. Tvorivá dramatika predstavuje kvalitatívne odlišný prístup k edukácii v predprimárnom vzdelávaní vôbec, pretože začína od osobnosti dieťaťa - ako subjektu výchovy. Tvorivú dramatikú je možné charakterizovať ako edukáciu priamym prežitkom a vlastnou skúsenosťou v konaní, získavania životnej skúseností, spoločným riešením problému nielen intelektom, ale aj so zapojením tela a emócie. Rozvíja v dieťati jeho prirodzenosť, túžbu po poznaní a osobnom raste.

Tvorivosť nie je ničím iným, ako prirodzenou reakciou dieťaťa na prostredie, ktoré ho obklopuje. Ak deti nemajú možnosť formou hry, ktorá je pre ne najprirodzenejším prostriedkom získavania skúseností, informácií a zručností rozvíjať svoje tvorivé schopnosti, prichádza k akejsi nenaplnenosti.

Táto cesta však nie je možná bez využitia tvorivého potenciálu detí. Každé dieťa je tvorivou osobnosťou a závisí len od prostriedkov, aké zvolíme k jeho rozvíjaniu..

Spolu nachádzame množstvo správnych riešení a to je spôsob, akým sa deti učia s chuťou, samy pátrajú po odpovediach prečo a čo je dôležité, naučia sa komunikovať, spolupracovať, dôverovať sebe aj iným. Výsledkom je teda obrat v myslení dieťaťa cez citový zážitok a radosti z vlastnej tvorivosti. Tvorivá dramatika vo vzdelávaní

by sa mala plne využívať najmä v predškolskom období dieťaťa, keď dieťa najviac ovplyviteľné, aj vzhľadom k tomu, že základným princípom tvorivej dramatiky je hra a hra je najdôležitejšia a najbežnejšia aktivita v živote dieťaťa.

O to dôležitejšia je potom úloha tvorivej dramatiky : vrátiť sa späť, oživiť v dieťati to, čo je mu vlastné. Zmysel a podstatu tvorivej dramatiky vystihujú slová ktoré hovoria o tom, ako dieťaťu možno dvojakým spôsobom vysvetliť, kto je slepý človek Môžeme mu povedať, že slepý je človek, ktorý nevidí – alebo mu môžeme povedať, aby zatvorilo oči a našlo cestu z uzatvoreného priestoru. Tento druhý spôsob vysvetlenia je tvorivá dramatika.

1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI V PRAXI

Na dosiahnutie hlavného cieľa v predprimárnom vzdelávaní je v pedagogickej praxi potrebné uplatňovať aktivizujúce a interaktívne metódy, prostredníctvom ktorých sa rovnocenne a vyvážené rozvíjajú všetky stránky osobnosti dieťaťa, pričom hlavným prostriedkom rozvoja osobnosti dieťaťa a hlavnou výchovno-vzdelávacou metódou je hra. Hlavný cieľ predprimárneho vzdelávania je všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa.

Kontext a rámec

Navrhované edukačné činnosti a aktivity boli zrealizované na materskej škole a sú určené pre predprimárne vzdelávanie, primárne vzdelávanie 1.stupňa a školské družiny. Hlavný cieľ predprimárneho vzdelávania je všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa.

Obsah OPS má námetový charakter, jeho detailnejšia konkretizácia spočíva na tvorivosti učiteľky. Táto skutočnosť vyplýva z detskej spontaneity a dominancie učenia sa v širšom slova zmysle (prevažuje spontánne učenie pred intencionálnym učením). Rozsah a hĺbku obsahu, ktorý si majú deti osvojiť, je problematické vopred presne vymedziť a naplánovať, a práve v tom spočíva náročnosť vedenia výchovnovzdelávacieho procesu v materskej škole oproti vyšším stupňom škôl a pedagogické majstrovstvo učiteľky.

Špecifikácia cieľovej skupiny

OPS „Využitie tvorivej dramatiky v edukačnom procese“ je určená:

kategória: učiteľ

podkategória: učiteľ pre predprimárne vzdelávanie (učiteľ materskej školy)

Ciele osvedčenej pedagogickej skúsenosti

Hlavný cieľ: rozvoj osobnosti dieťaťa nielen ako jedinečnej, ale aj sociálnej bytosti.

Čiastkové ciele :

- kultivovať všetky zmysly, rozvíjať vnímavosť
- kultivovať telesný pohyb
- uvoľňovať a koncentrovať sa
- osvojovať si primeranú komunikáciu citov
- utvárať schopnosť citovej reflexie, v ktorej dieťa objavuje a vyjadruje svoje pocity
- posilňovať schopnosť sebaovládania a preladenia negatívnych pocitov;
- utvárať elementárne základy empatie
- osvojovať si nenásilné riešenie konfliktov
- posilňovať kooperatívne správanie

Predpoklad získaných kompetencií

Osobnostné (intrapersonálne) kompetencie a sociálne (interpersonálne) kompetencie :

- uvedomuje si vlastnú identitu
- odhaduje svoje spôsobilosti a možnosti
- správa sa sebaisto v rôznych situáciách
- pozerá sa na svet očami druhých
- hrá sa a pracuje v skupine, kolektíve podľa spoločenských pravidiel
- prejavuje ohľaduplnosť k svojmu prostrediu

Komunikatívne kompetencie

- vyjadruje a komunikuje svoje myšlienky

- prejavuje predčitateľskú gramotnosť
- volí primeraný kreatívny spôsob komunikácie

Kognitívne kompetencie

- rieši samostatne alebo s pomocou učiteľa problémy v osobnej a spoločenskej rovine
- hodnotí spontánne a samostatne vo svojom blízkom okolí čo samu páči/nepáči, čo je správne / nesprávne, čo je dobré / zlé

Učebné kompetencie

- objavuje a hľadá súvislosti medzi vlastnými skúsenosťami a poznatkami
- plánuje a organizuje si optimálne prostredie na činnosť
- hodnotí vlastný výkon, teší sa z vlastných výsledkov, uznáva aj výkon druhých

2 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ TVORIVEJ DRAMATIKY

V dnešnej dobe možno viac ako kedykoľvek predtým je dôležité, aby naše deti mali nielen vysokú inteligenciu, obrovské vedomosti a všestranný rozhľad, ale aby mali tiež vyformovaný emocionálny svet, svet lásky, radosti, snov, vzťahov. Jedným zo spôsobov, ako dosiahnuť, aby sa vedomosti a citovosť prelínali, je práve tvorivá dramatika. Najprirodzenejšia a najčastejšia činnosť detí je hra.

2.1 Vývoj a pohľad do minulosti

Počiatky tvorivej dramatiky sa začínajú datovať už koncom 15 .storočia , keď sa študentom latinčiny snažili uľahčiť štúdium pomocou hrania antických hier .Vo svojich pedagogických dielach *Didactica magna* (Veľká didaktika), *Janua linguarum reserata* (Brána jazykov otvorená), *Informatorium školy mateřské*, *Opera didactica omnia* (Zobrané didaktické diela), *Schola ludus* (Škola hrou), *Orbis sensualium pictus* (Svet v obrazoch) - natoľko predstihol dobu, že škola jeho predstáv stále zostáva ideálom.

Bol zrejme prvý, kto odlíšil divadlo (umelecký druh) od školskej hry (pedagogického prostriedku). V detskom divadle sa narazilo na problém, že deti nedokázali zahrať svoje postavy verne, pravdivo, pretože nerozumeli ich postojom, historicko-sociálnemu zázemiu. A tak režiséri a dramaturgovia pristúpili k tomu, že najskôr deťom dávali cvičenia, v ktorých sa dopracovali k tomu, prečo ich postava takto koná, čo je za tým, čo prežila, aké má postoje a názory, a až potom nacvičovali samotnú inscenáciu. Dieťa pochopilo konanie svojej postavy, vcítilo sa do nej. Tento postup sa neskôr preniesol z divadla aj do školského procesu učenia, a to je základ tvorivej dramatiky.

Tvorivá dramatika v materskej škole obohacuje deti o nové skúsenosti a zážitky, pripravuje ich na zložité životné situácie a nástrahy každodenného života. Pomocou nej sa môžu naučiť reálne pozerieť na svet, vidieť seba samého očami iných, hodnotiť svoje správanie a konanie. „Učenie“ im prináša radosť, uspokojenie, nové zážitky, ktoré sú mnohokrát nezabudnuteľné.

Deti majú možnosť prejavíť sa nielen po rozumovej stránke. Tu vstupuje do popredia celá ich osobnosť, ich city, skúsenosti, to, čo často krát skrývajú niekde v hĺbke duše.

Okrem rozvoja pozornosti, vnímania, obrazotvornosti, myslenia, citov, „dramatická výchova rozvíja i dva základné prostriedky komunikácie, ktorými sú reč a pohyb. Z nich pohyb je pre dieťa prirodzenejší, ľahší, vyvoláva menej zábran.“ (Bekéniová, 1996, s. 26) Slovensku dosiaľ nie je oficiálne ustálený jednotný pojem. Na terminologickú ekvivalentnosť a potrebu ustálenia označenia tohto odboru poukazujú odborníci v tejto problematike.

Od roku 2002 však badať posun v snahe ustáliť hladinu terminologickej rozkolísanosti. Termínom tvorivá dramatika Ministerstvo školstva Slovenskej republiky schválilo vyučovací predmet aj učebnicu *Tvorivá dramatika pre stredné pedagogické školy* (pedagogické a sociálne akadémie) autoriek Benešová, Kollárová (2002)

Tvorivá dramatika je v slovenskom edukačnom priestore pomerne nový fenomén, nezriedka nesprávne označovaný ako dramatizácia, hra alebo ako metóda. Ide o zjavnú simplifikáciu, nepoznanie a nepochopenie podstaty oveľa zložitejšieho javu, preto považujeme za potrebné a užitočné ozrejniť základné prvky systému tvorivej dramatiky ako vnútorne štruktúrovaného (organizovaného) celku.

2.2 Ciele, obsah a metódy tvorivej dramatiky

Musíme si uvedomiť, že ciele tvorivej dramatiky sú dlhodobé a vyžadujú si systematickú pedagogickú. Cieľom tvorivej dramatiky je vytvoriť z dieťaťa komplexnú osobnosť, to znamená naučiť ho:

- Orientovať sa v sebe aj vo svete (v oblasti sociálnych vzťahov, ľudskej práce a tvorivosti, v prírodnej a ekologickej oblasti, v kultúre a etických hodnotách.
- Tvorivo a aktívne používať nadobudnuté poznatky a zručnosti, byť zodpovedným za svoje konanie.
- Odolnosti a prispôsobivosti neustálym zmenám modernej spoločnosti, stále sa rozvíjať a učiť.
- Byť si vedomým svojich možností i limitov, teda mať zdravé sebavedomie a schopnosť presadiť sa, ale súčasne vnímať seba ako súčasť sveta, ktorý ma v mnohom presahuje.

Hlavným cieľom tvorivej dramatiky je rozvíjať osobnosť dieťaťa nielen ako jedinečnej, ale aj sociálnej bytosti. B. Kosová (1996, s. 74-75) uvádza ciele dramatickej výchovy:

Personálne hľadisko

Smerom dovnútra osobnosti sa sústreďuje na:

- a) rozvoj zmyslového vnímania a podnecovanie spontánneho konania:
  - kultivácia všetkých zmyslov, rozvoj vnímavosti,
  - kultivácia telesného pohybu,
  - uvoľňovanie a koncentrácia,
- b) rozvoj intelektu:
  - osvojovanie poznatkov o sebe, o ľuďoch, o svete,
  - schopnosť riešiť problémy,
  - rozvoj predstavivosti, tvorivosti, fantázie,
- c) rozvoj duševných schopností:
  - prežívanie a rozvoj citov,
  - rozvoj empatie, intuície,
  - podnecovanie sebareflexie, pozitívne sebachápanie

Smerom navonok sa sústreďuje na:

- rozširovanie vyjadrovacích prostriedkov (rečových aj nerečových),
- rozvoj sociálnej komunikácie a interakcie,
- podnecovanie interpretácie sveta

Sociálne hľadisko

- rozvoj medziludskej komunikácie a interakcie, správanie k ľuďom,
- osvojovanie sociálnych rolí,
- rozvoj sociálneho cítenia, sociálnej empatie, spolupráce.

Metóda a cieľ sú vo významnom vzťahu. Cieľ ovplyvňuje voľbu použitej metódy, ale bez metódy by jeho naplnenie nebolo možné. Obsahom tvorivej dramatiky je podľa viacerých odborníkov individuálna, ale aj kolektívna ľudská skúsenosť, teda súhrn poznatkov, zručností, vzťahov, zážitkov, skúseností, praktických činností získaných a uplatňovaných

v priebehu života. Istou základnou v tvorivej dramatike je, tak ako v iných činnostiach, téma, v tomto zmysle ako označenie základnej vecno-pojmovej oblasti.

Špecifikom obsahu tvorivej dramatiky je to, že je organizovaný do podoby konkrétnych situácií, ktoré nesú v sebe prvok príbehovosti, zárodok konfliktu a potreby ho riešiť. Konkrétne situácie sú reprezentantmi určitej všeobecnej myšlienky či témy a deti ako aktívne subjekty v procese riadenom učiteľom ju objavujú, prežívajú, osvojujú si ju. Snahou učiteľa by malo byť, aby deti tému na základe vlastného alebo simulovaného (navodeného) zážitku či skúsenosti pochopili, uvedomili si ju. V jadre učebného obsahu je teda človek a celé spektrum ľudskej problémovosti.

Metódy používa tvorivá dramatika k tomu, aby u dieťaťa nastal proces učenia prostredníctvom rôznych aktivít. Metódy používa dramatická výchova k tomu, aby u dieťaťa nastal proces učenia prostredníctvom rôznych aktivít jeho organizmu v spojení s obsahom, učivom, látkou dramatickej výchovy.

Triedenie metód uvádza J. Valenta (1994, s.79):

- metóda úplnej hry,
- metódy pantomimicko- pohybové,
- metódy verbálne – zvukové,
- metódy graficko – písomné,
- metódy materiálovo – vecné,

Metóda úplnej hry

Ide o hru, aktivitu, pri ktorej sa uplatňujú pohyby tela a jeho postoje, pozícia v priestore a vzťahovanie sa k osobám a objektom v tomto priestore, rozmanité zvuky (kašľanie, ťukanie a i.), hlasovú moduláciu slov a použitie a organizáciu vecí, ktorými sa človek obklopuje. Je to hrové zrkadlenie ľudskeho konania. Pozorovanie a počúvanie je komplementárnou (doplňkovou)metódov prípade, ak je hra sledovaná inými deťmi. Touto metódou je možné naplňať všetky ciele dramatickej výchovy.

3 TVORIVÁ DRAMATIKA V PRAXI PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

3.1 Rozprávková dramatika

V rozprávke je skryté množstvo významov z reálneho života. Cieľom činností v tvorivej dramatike nie je ani samotný výstup a dramatická hra, ale samotná cesta, ktorou deti postupne prechádzajú pri hraní hier a činnostiach, ktoré ich vedú vpred a zároveň tak rozvíjajú po stránke kognitívnej aj non kognitívnej .

3.2 Tvorivá dramatika prostredníctvom rozprávky „O medovníkovom domčeku“

Tému rozprávok využívam počas celého roka v rôznych činnostiach . Základom je čítanie rozprávky učiteľkou pred spánkom, kedy sa deti pomerne ľahko sústredia na text a tak ho dostávajú do svojho povedomia. V ročnom pláne je téma knihy, dramatického umenia a literatúry najviac rozpracovaná v mesiaci marec a následne v apríli ako projekt „Týždeň hlasného čítania“ z projektu „ Škola , ktorej to myslí“.

Motivačné jadro edukačných činností: : Janko a Marienka odchádzajú z bezpečia domova, stretávajú sa so svetom, ktorý v sebe skrýva aj nebezpečenstvá. Vynaložia úsilie na to, aby prekážky prekonali, pomáhajú si. Vráti sa do bezpečia domova. Naplánovala som ciele, určila metódy. Vybrala som edukačné hry a činnosti, vyhládala hudbu na počúvanie a spev. Celá rozprávka je rozdelená do siedmich, krátkych etúd, ktoré riešia určitý problém.

- Mamička prichádza k hrajúcim sa deťom
- Zbieranie jahôd
- Ako deti stratili cestičku domov
- Medovníkový domček a lúpanie medovníkov
- Janko a Marienka u ježibaby
- Ježibabine klamstvá a jej koniec v peci
- Návrat detí domov

1. etuda : **Mamička prichádza k hrajúcim sa deťom**

Divadelný rozmer

Kto? Marienka, Jankova sestra, rada sa hrá s bratom,

Janko, Marienkin brat, rád sa hrá so sestrou,

Mamička, láskavá, starostlivá, má strach o svoje deti.

Čo? Mamička prichádza k hrajúcim sa deťom.

Kde? Pred domčekom v ktorom bývajú

Kedy? Dopoludnia.

Tabuľka 1

pohyb	Slovo
Marienka (uteká pred Jankom), pribehnú ku kameňom(v sede): (rytmizujú kameňmi):	„Nechytíš ma, nechytíš!“ „Slnko , slnko, pod' na naše líčko, dáme ti vajíčko, otvoríme vráta, dáme ti kus zlata!“
Mamička príde, počúva deti:	„Ako sa pekne hráte, deti moje.“

Marienka a Janko sa postavajú.	
Janko:	„Mamička, pusti nás na jahody!“
Mamička:	„Ale nie, synček. Hora je veľká. Zašli by ste hlbšie, zatárate sa mi. Ako vás v takej hore nájdeme?“
Janko:	„Neboj sa mamička! Budeme sa len krajíčka držať!“
Mamička:	„Tak dobre. Ale držte sa len krajíčka!“

Prameň: M. Pobehová, 2009, s.16

Východiská z ICED 0:

Okruh: Ja som. Kognitívna oblasť.

Výkonový štandard : Zaujať postoj k svojmu domovu a vyjadriť ho v rôznych výrazových prostriedkoch

Zaujať postoj k členom rodiny a vyjadriť ho.

Obsahový štandard: Postoje k domovu

Postoje k členom rodiny.

Pomenuj členov rodiny z rozprávky. Patrí tam otec? Kde bol? Vymysli .Pomenuj členov svojej rodiny. Opíš člena rodiny. Čo sa ti na ňom páči? Je mama(otec)dôležitá/ý v rodine? Prečo? Pantomimicky. Máš súrodencov? Ako sa spolu hráte? Napodobni. Čo sa ti páči/nepáči? Kedy sa vo svojej rodine cítil príjemne/nepříjemne? Máš rád svoj domov? Ako sa cítiš , keď si doma?

2.etuda: **Zbieranie jahôd**

Divadelný rozmer

Kto? Marienka- dievčatko, ktoré pri zbieraní jahôd zabudne na sľub,

Janko- chlapček, ktorý pri zbieraní jahôd zabudne na sľub matke.

Čo? Zbieranie jahôd.

Kde? V lese.

Kedy? Počas dňa.

Tabuľka 2

Pohyb	Slovo
Marienka a Janko sa držia za ruky, idú a spievajú:	„Moje milé premilené jahody, veď mi oni popadali do vody, kto vás dostane, nech vás dostane, nechže sa len mojej milej, krivda nestane!“
Janko:	„Táto je červená ako krv!“
Marienka:	„Táto je veľká ako bombolec!“
Marienka a Janko zbierajú jahody.	
Janko:	„Ja už mám plný krčiaztek!“
Marienka:	„Aj ja už mám plný krčiaztek!“

Prameň: M. Pobehová, 2009, s.17

Východiská z ICED 0.

Okruh: Ja som. Kognitívna oblasť.

Výkonový štandard: Poznať, rozlíšiť, triediť a vyberať si zdravé potraviny.

Obsahová štandarda: Zdravé potraviny.

Kde rastú jahody? (v lese, v záhrade) Pantomimické stvárnenie zberu

Akú má jahoda farbu/veľkosť/chuť? Patrí do zeleniny, alebo do ovocia? Vymenuj, vytried' ďalšie druhy ovocia. Čo by sa stalo, keby sme nejedli ovocie? Rozhodovať o pravdivosti a nepravdivosti: Jahoda je žltá- je to pravda? A ďalšie možnosti

3. etuda: **Ako deti stratili cestičku domov**

Divadelný rozmer:

Kto? Marienka , dievčatko, vylakané zo straty cestičky domov.

Janko, chlapček, vylakaný zo straty cestičky domov.

Čo? Strata a hľadanie cestičky domov.

Kde? V lese.

Kedy? V noci.

Tabuľka3

Pohyb	Slovo
Janko sa vylakane obzerá:	„A kde je cestička?“
Marienka sa obzrie a vykrične:	„Chodníčka niet!“
Janko kričí s rukami pri ústach:	„Mamička!“
Marienka kričí s rukami pri ústach:	„Mamička!“
Janko a Marienka kričia:	„Mamička!!!“
Janko- nešťastne, vylakane:	„Kde je náš domček?“
Marienka- nešťastne, vylakane:	„Kde je naša mamička?“
Janko a Marienka sa chytia za ruky kráčajú, zastavia sa.	
Janko- unavene, smutne:	„Marienka, ja si už necítim nožičky.“
Marienka – unavene, smutne:	„Aj ja si už necítim nožičky.“

Prameň: M. Pobehová, 2009, s.18

Východiská z ICED 0.

Okruh: Ja som. Sociálno- emocionálna oblasť.

Výkonový štandard: Komunikovať prijateľným spôsobom pozitívne a negatívne emócie a vyjadriť pocity.

Obsahový štandard: Komunikácia emócií.

Čo cítili Janko a Marienka, keď zostali v lese, v tme, bez domova?

Ako by si sa v takejto situácii cítil ty? Napodobni (pantomimicky).

Čo by sa dieťaťu mohlo stať, keby nemalo domov? Vymysli. Kedy si cítil strach, smútok, porozprávaj svoj zážitok Z čoho máš najväčší strach? Aké nebezpečenstvá poznáš? Vymenuj všetky slová, ktoré môžu vyvolať smútok. Nakresli smutné deti. O načisto smutnej krajine. Vymysli rozprávku osmutnej krajine (kolektívna práca).

4. etuda : **Nájdenie medovníkového domčeka a odlupovanie medovníkov**

Divadelný rozmer

Kto? Marienka- smutné, vylakané, hladné dievčatko túžiace sa dostať domov,

Janko- smutný, vylakaný, hladný chlapček ,ktorý sa túži dostať domov.

Čo? Nájdenie medovníkového domčeka a lúpanie perníka.

Kde? Na lúčke v lese.

Kedy? V noci

Tabuľka 4

Pohyb	Slovo
Janko zbadá svetlo, radostne: Janko, Marienka pribehnú k domu. Marienka- sklamane: Janko- šeptom: Marienka- šeptom:	„Svetlo! Domček!“ „Ale to nie je náš domček.“ „Zaklop na oblôčik!“ „Ja sa bojím! Ktovie, či tam nebývajú zlí ľudia! Sadnime si radšej sem na podstienku. Tu prenocujeme a ráno pôjdeme domov.“
Janko a Marienka si sadnú. Janko:	„Marienka, ja som ti strašne hladný!“ „Aj ja! Už by som aj túto stenu hrýzla! To je dobrota! Nože, Janko, okús!“ „Sladký medovník!“
Marienka: (odlúpi medovník)	
Janko- prekvapene, radostne: Janko a Marienka jedia medovník.	

Prameň: M. Pobehová, 2009, s.1

Východiská z ICED 0.

Okruh: Ja som. Sociálno- emocionálna oblasť.

Výkonový štandard: Komunikovať prijateľným spôsobom pozitívne a negatívne emócie a vyjadriť pocity.

Obsahový štandard: Komunikácia emócií.

Ako sa cítiš : keď si hladný(najedený), smädný(napil si sa), unavený(oddychuješ).Kedy si sa cítil príjemne/ nepríjemne. Povedz svoj vlastný príbeh.

5.inscenačný príbeh: **Janko a Marienka u ježibaby**

Divadelný rozmer:

Kto? Janko; vylakaný chlapček, ktorý vymyslí, ako zachrániť oboch.

Marienka ;vylakané dievčatko, ktoré pomáha Jankovi k záchrane.

Ježibaba; zlá, prefíkaná starena, ktorá si chce upiecť deti.

Kohútik ;hlásnik, zobúdzza obyvateľov domčeka.

Čo? Pobyt u ježibaby v medovníkovom domčeku

Kde? V medovníkovom domčeku

Kedy ? Celý deň

Tabuľka 5

Pohyb	Slovo
Ježibaba vtiahne deti dovnútra, sladko, falošne hovorí:	„Á, vitajte detičky!“ „Už vás dlho počúvam, dlho tu čakám. No pod'te dnu!“
Janko a Marienka plačú: Ježibaba- falošne:	„My chceme k mamičke!“ „Pôjdete cipky, pôjdete.“

<p>- rozkazovačne: Janko a Marienka zjedia kašu, pritúlia sa v postiel'ke, zaspia. Ježibaba- príde k spiacim deťom:</p> <p>- (odíde za kulisu). Kohútik:</p> <p>Ježibaba príde k spiacim deťom. - na Marienku kričí: Marienka uloží medovníky, zametá. Ježibaba sa prihovára Jankovi: -otvorí chlievik, sotí tam Janka, zatvorí. Kričí, prikazuje:</p> <p>Ježibaba sa vráti do izby, mieša v kotle, naberie na misku a kričí: Marienka odloží metlu, pribehne. Ježibaba podá Marienke misku:</p> <p>Marienka prinesie jedlo Jankovi:</p> <p>(podá mu kostičku)</p> <p>Marienka odíde za kulisu. Ježibaba- s nožom príde k chlievu: (pidliká s nožom vo vzduchu)</p> <p>Ježibaba odíde, priletí so strigami, tancujú s metlami, potom odletia. Ježibaba natešene hovorí:</p> <p>(tancuje)</p> <p>Ježibaba kričí:</p> <p>(mieša v kotly)</p> <p>Marienka s drevom beží k chlievu</p>	<p>Ale kdeže teraz? Je noc, do rána ostanete u mňa. Tu je kaša a tam posteľ!“</p> <p>„Zaspali. Najprv zjem chlapčeka, potom aj dievčatko. Kým sa chlapec vykrmí, dievča mi bude slúžiť.“ „Kikirikí na pántiky! Už je ráno, vstávaj Janko!“ „Daromnica, hore sa! Poriad' izbu, zameť dvor!“</p> <p>„Vstankaj chlapček, pôjdeš so mnou!... Tu budeš! A neopováž sa odtiaľto pohnúť!“</p> <p>Mariena!!!“</p> <p>„Tu máš! Zanes Jankovi dobroty! Vykrmím ho na pečienku! Prídem sa pozrieť, či priberá!“ „Janíček, braček, zle je! Tá striga mi povedala, že tá krmi na pečienku. Dnes príde pozrieť, či priberáš. Ale keď ti povie, aby si ukázal prst, vystrč ty len tento košťalik! Ona to nezbadá, lebo zle vidí!“</p> <p>„Janíčko, ukáž prst cez škáru! Jáj! Aký si chudý! Musím ťa ešte dokrmiť!“</p> <p>„Bodaj by vás, vy mládenci...atď.“ „Večer je strigónsky sviatok, Prichystám hostinu! Dnes bude Jankovi treba horúca postiel'ka. Rúčky chrum, nôžky chrum, kožtička červená! Mariena! Nanos dreva, rozkúr v peci. Pec nechaj otvorenú a pred pec daj lopatu!“ „Janíček, braček, zle je! Drevo v peci horí, striga hody strojí. Nože pozor daj! V ničom strigu neposlúchaj!“</p>
--	---

Prameň: M. Pobehová, 2009, s.21

Východiská z ISCED 0.

Tematický okruh: Ja som. Kognitívna oblasť.

Výkonový štandard: poznať, slovne opísať a umelecký stvárniť rozmanité ľudské činnosti

Obsahový štandard: Ľudské činnosti a ich umelecké stvárnenie

Ako sa správa ježibaba k Jankovi a ako k Marienke? (Porovnaj a vyjadri dramaticky.) Ako tancovali ježibaby na zábave?(Vyjadri pohybom, tancom.)

6.etuda : Ježibabine klamstvá a jej koniec v peci

Dramatický rozmer

Kto? Odvážny Janko a odhodlaná Marienka hádžu ježibabu do pece

Čo? Koniec ježibaby v peci

Kde? Scéna pri peci

Tabuľka 6

Pohyb	Slovo
Marienka prinesie k peci drevo, otvorí pec, položí lopatu, odíde. Ježibaba príde k chlievu, hovorí: (vedie Janka za ruku k peci) Janko: Ježibaba si sadne na lopatu: Janko vykrikuje: Marienka príbehne. Janko a Marienka šupnú ježibabu na lopate do pece, pec zatvoria. Ježibaba kričí: (po chvíli je v peci ticho).	„Janíčko, pod' sa poprechádzať! Janíčko, sadni si na lopatu, budem Ťa kolísať.“ „Ale keď ja neviem ako! Ukážte mi vy, tetuška!“ „Takto, ty hlúpy chlapček!“ „Marienka!“ „Jáj! To páli! Jáj!“

Prameň: M. Pobehová, 2009, s.22

Východiská z ICED 0.

Tematický okruh: Ľudia. Sociálno-emocionálna oblasť.

Výkonový štandard.: Vyjadriť elementárne hodnotiace postoje k správaniu iných.

Obsahový štandard : Riešenie konfliktov (asertívne správanie).

7. etuda : Návrat detí domov

Dramatický rozmer

Kto? Janko a Marienka sa vracajú šťastní domov za mamičkou

Čo? Návrat detí domov za mamičkou.

Tabuľka 7

Pohyb	Slovo
Marienka zbadá chodníček: Janko a Marienka bežia domov, -zbadajú mamičku: Mamička pritúli deti:	„Chodníček! Koľko som sa ho ja nahľadala!“ „Mamička!“ „Deti moje!“

Prameň: M. Pobehová, 2009, s.22

Východiská z ICED 0

Tematický okruh: Ja som. Kognitívna oblasť.

Výkonový štandard: Orientovať sa v tesnej blízkosti domova a materskej školy.

Zaujať postoj k svojmu domovu a vyjadriť ho rôznymi prostriedkami.

Obsahový štandard: Postoje k domovu; Orientácia v bezprostrednom okolí domova a materskej školy.

Evalvačné stanovisko k činnosti :

Hry tvorivej dramatiky v tejto časti overenej pedagogickej skúsenosti sú motivované známou detskou rozprávkou o Medovníkovom domčeku. Tieto činnosti vedú deti k samostatnosti a spolupráci v skupine. Deti sa tak vedú dobre realizovať pri improvizovaných scénkach a tvorivú dramatiku ako vyjadrovací prostriedok majú radi. Túto časť používam veľmi rada a realizujem ju každý školský rok pretože je jednoduchá a rokmi overená. Východiská z ISCED 0 je možné obmieňať a slúžia ako príklad. Túto edukačnú činnosť tvorivej dramatiky je využiteľná aj v prvých ročníkoch základnej školy alebo ŠK. Na pomôcky nie je náročná a tak realizovateľná v každom prostredí. Realizácia tejto aktivity je prevádzaná v priebehu celého týždňa. Po menších úpravách sa dá však využiť aj ako prezentácia divadelného predstavenia a to po menších úpravách .

3.3. Zážitkové učenie prostredníctvom tvorivej dramatiky

Tvorivá dramatika v materskej škole je jedným z prostriedkov, ktorý pomáha implementovať základné požiadavky vzdelávacieho prostredia materských škôl vzhľadom na školský vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie. Deti predškolského veku sa učia predovšetkým na základe interakcie so skupinou a na základe vlastných skúseností, vlastného zážitku. Predkladám súbor hier a aktivít s použitím tvorivej dramatiky k zážitkovému učeniu ktoré využívam vo svojej dlhoročnej praxi.

Edukačná aktivita č.1

Tematický okruh	Ľudia
Obsahový štandard	Vlastná jedinečnosť a jedinečnosť iných
Výkonový štandard	Nenásilne riešiť konflikt s inými deťmi a dohodnúť sa na kompromise
Očakávania	Uvedomovať si svoje práva vo vzťahu k druhému, priznávať rovnaké práva s ostatnými a rešpektovať ich.
Veková skupina	5-6 rokov
Skupina	Heterogénna
Časové trvanie	25 min. (následné mini výstupy vychádzajú z aktuálnej situácie)
Názov aktivity	Rozprávka o kohútikovi a sliepočke ; kamarátstvo
Cieľ	Učiť deti akceptovať druhého

Návrh: vlastný

Vlastná činnosť:

Príbeh o kohútikovi a sliepočke by mali deti aj učiteľ dobre poznať. Pripomením hlavnú zápletku z príbehu medzi kohútikom a sliepočkou prostredníctvom maňušiek. Učiteľka „posadí“ maňušky do stredu kruhu detí (kohútik a sliepočka sa učia ako sa rozdeliť). Dobrovoľníci zo skupiny detí zahrajú časť rozprávky (záplatku) tak, ako bola prezentovaná v rozprávke. Ja striedam aj viac dvojíc detí, podľa ich záujmu.

Učiteľka kladie otázky typu:

- Čo urobil kohútik?
- Prečo to urobil?
- Nemohol mať aj iný dôvod?
- Čo si o tom myslí sliepočka?
- Aké sú pocity sliepočky?
- Stalo sa to niekedy aj vám, že ste sa správali ako kohútik?
- Stalo sa vám niekedy, že sa k vám ktosi správal ako kohútik?

Umožnite deťom správne a nesprávne spôsoby správania sa a dajte im priestor vyjadriť ich verbálne i neverbálne (horou v roli, mimikou, gestikuláciou, prostredníctvom simulácie, alternácie) Pre spestrenie aktivity zaradujem kruhovú hru „Ide Pešek okolo“ a nechajte deti, aby si pri tejto aktivite sami zvolili a ako chcú šatku kamarátovi odovzdať. Či pred odovzdaním šatky kamaráta pohladia, uklonenia sa, mrknú na neho okom alebo podajú ruku.

Edukačná aktivita č.2

Tematický okruh	Ja som
Obsahový štandard	Komunikácia emócií
Výkonový štandard	Komunikovať prijateľným spôsobom pozitívne a negatívne emócie a vyjadriť pocity
Očakávania	Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov; uvedomovať si príjemné ma nepríjemné zážitky
Veková skupina	5-6 rokov; párny počet detí
Skupina	Heterogénna
Časové trvanie	20-25 min.
Názov aktivity	Cvičenie citlivosti
Cieľ	Potlačiť agresivitu u detí

Návrh: vlastné

Vlastná činnosť:

Deti sa rozdelia do dvojíc. Prvé dieťa sa pohodlne posadí na podlahu a zatvorí si oči. Druhý si vedľa neho klakne a klačiaci hráč si zoberie do dlaní dľaň prvého dieťaťa a veľmi opatrne a citlivo s ňou pohybuje. Sediace dieťa má zatvorené oči a celkom uvoľnene sa oddáva pohybu. Keď učiteľka vysloví určité slovo, alebo si zvolí iný symbol zmeny (zvonček, triangel), klačiacie dieťa začne klásť odpor pohybu a pokúšajú sa ruku držať pevne a potom opäť uvoľniť. Pre sediace dieťa je dôležité uvedomovať si rozdielnosť pocitov. Sediace dieťa otvorí oči a sleduje výmenu spoluhráčov. Sediace deti zostávajú na

miestach a klačiaci sa vymenia. Opäť zoberú ruku svojho spoluhráča a začnú s ňou pohybovať. Sediace dieťa majú oči opäť zatvorené a uvoľnene sa oddávajú pohybu. Sediace dieťa by malo zmenu (iného spoluhráča) rozpoznať. Deti sa navzájom menia tak aby si vyskúšali obe úlohy. V konečnej fáze sa stáva že deti dokážu rozpoznať ruku dievčata a chlapca. Do hry sa ako klačiaci hráč zapojí aj učiteľka.

Edukačná aktivita č.2

Tematický okruh	Ja som
Obsahový štandard	Sebaregulácia
Výkonový štandard	Prejaviť sebareguláciu v hrách a v iných aktivitách a konať s ohľadom na seba a druhých
Očakávania	Uvedomuje si že za seba a svoje konanie nesie dôsledky, detským spôsobom prejavuje citlivosť a ohľaduplnosť k ostatným
Veková skupina	5-6 rokov; párnny počet detí
Skupina	Heterogénna
Časové trvanie	20 min.
Názov aktivity	Budha
Cieľ	Učiť deti poznávať seba samých

Návrh: vlastné

Vlastná aktivita:

Všetci hráči sa voľne pohybujú priestorom v mysli hľadajú partnera, po chvíľke voľného pohybu si každý ticho nájde partnera (očný kontakt). Partneri vo dvojiciach sedia oproti sebe na zemi, držia sa pevne za ruky a len sa dívajú na seba (pokiaľ nemusia sa nerozprávajú a ani nesmejú).

Učiteľka kladie otázky typu:

- Páči sa ti kamarát?
- Veríš, že sa páčiš kamarátovi?
- Čím je pre teba kamarát zaujímavý?
- Čo si myslíš, že je na tebe zaujímavé?
- Usmievaš sa a vieš prečo?
- Si zamyslený a vieš prečo?

Úlohou detí je hľadať v duchu odpovede na položené otázky. Otázky nesmiete adresovať nikomu priamo. Je potrebné dávať pozor, aby otázky neboli príliš osobné. V tejto situácii má učiteľka možnosť zaznamenať úroveň ich psychickej zdatnosti (nadviazať kontakt očami, úroveň sebakontroly, sebaovládanie, vzájomnej tolerancie a rešpektu. Po ukončení dá učiteľka chvíľku času na vzájomnú výmenu skúseností prostredníctvom spoločného rozhovoru a neskôr keď už majú deti pravidlá osvojené, rozprávajú sa partneri medzi sebou. Vzhľadom na nácvik sebahodnotenia detí je možné na začiatku použiť otázky typu:

- Hľadal si v mysli partnera dlho?
- Ako si sa celú dobu cítil?
- Čo ti robilo veľký problém?
- Čo ti bolo príjemné , nepríjemné?
- Na začiatku deťom k sebahodnoteniu ponúknem rôzne hodnotiace škály napr.:
- Nenašiel som rýchlo svojho partnera
- Trochu som rozmýšľala pri výbere partnera
- Mám problém dívať sa dlho do očí niekomu
- Vydržím len krátko sedieť bez rozprávania.

Odporúčanie: Práve hodnotiace škály vedú deti k racionálnemu zdôvodneniu vlastného zhodnotenia k zdôvodneniu vecnými a logickými argumentmi.

3.4. Tvorivá dramatika v témach

V tejto časti uvediem pár príkladov ako využiť tvorivú dramatiku v materskej škole so zameraním sa na jednu tému. Prvý blok je zameraný na život v lese a tak je vhodné aby deti pred tým boli realizované krátke vychádzky alebo pobyty v lese. Druhý celok je zameraný na seba samého, sebauvedomovanie a rozmanitosť ľudských vlastností a základom empatie. Celok je tematický venovaný farbám prostredníctvom tvorivej dramatiky sa snaží učiť vnímať svet estetik cíteniu a vnímaniu sveta.

Edukačná aktivita č.1

Tematický okruh	Príroda
Obsahový štandard	Krásy prírody, hodnotenie prírodného prostredia
Výkonový štandard	Citlivo vnímať krásu prírody , jej čaro a jedinečnosť. Rozprávať pocity zážitky, dojmy zo starostlivosti o prírodu.
Očakávania	vedieť podriadiť telo predstavivosti učiť sa byť spontánny vnímať samého seba vnímať svoje telo ako príjemcu pocitov
Veková skupina	5-6 rokov
Skupina	Heterogénna
Časové trvanie	Poldenná
Názov aktivity	Život v lese
Cieľ	uvedomiť si niektoré možnosti svojho tela

Edukačné činnosti:

Všetci sa sústredia na to čo bude nasledovať. Deti ležia na zemi, držia kamaráta za ruku a snažia sa mať zatvorené oči a počúvajú text básne čo im učiteľka vraví: „Majte zatvorené očka a skúste vnímať to, čo počujete. Skúste si predstaviť vo svojej mysli práve

takýto les, ktorý teraz len počujete. Teraz si skúste vnímať čo cítite, pokúste sa rozoznávať vône“. Deti ležia a snažia sa v sebe vyvolať predstavy obklopujúceho lesa, jeho vôňu, zvuky a farby a jeho celkovú atmosféru.

Práca s telom: Tanec zajaca a medveďa

Rozohriatie: Spoločne si pripomenieme ako sa pohybuje zajac a ako medveď. Deti sa pohybujú voľne po priestore herne (lesa), predvedú tanec zajaca a medveďa a improvizujú na hudbu. Pri koordinácii tela je nutné dbať na rozdielnosť medzi zajacom a medveďom.

Dýchanie a rytmus

Spoločne si pripomenieme prežitú atmosféru lesa a snažíme sa spomenúť na všetky vône (vôňa dreva , ihličia , rastlín, húb, a podobne). Deti stoja , sú v podrepe, ležia , kľačia každý tak ako to potrebuje práve teraz. Spoločne dýchame vôňu lesa. V tejto aktivite je nutné dbať na správne dýchanie .

Dynamika a rytmus

Deti sú v priestore herne dobre sústredené, telesne dobre uvoľnené a pohybujú sa pomalou chôdzou. Učiteľka ich chôdzu sprevádza rozprávaním príbehu. Deti sa snažia učiteľku počúvať a spoločne s učiteľkou prežívať rozprávany príbeh akoby sa stal.

Príbeh: Predstavme si , že sme v lese a okrem nás tu nik nie je. Sme vo vysokom hustom lese, kde stromy sú vyššie ako domy, kde nádherne vonia drevo, ihličie a lesné kvietky. Ticho je také tiché, že počujeme vlastný dych. Ideme lesom a počujeme svoj vlastný dych. Ideme lesom a cítime len tie krásne vône. Ideme, počúvame, cítime, vnímame. Slnko svojimi lúčmi jemne presvitá pomedzi stromy. kdesi v diaľke je vidno lesnú čistinku. Vidíme stromy, slnko oblohu, a trávu. Slniečko svieti a je nám dobre. Tráva na lúke je na lúke zelená a vysoká. Slnko jej dáva neobvyklú zelenožltú farbu. Ideme po nej. Šliapeme po tráve a cítime jej hebkosť a mäkkosť. Cítime ako nás hladí na nohách. Je to príjemné .Je to veľmi príjemné. Našlapujeme pomaly a ľahko. Slnko svieti a je krásny a teplý deň. Hreje čím ďalej tým viac. Slniečko tam hore je ako zlatá lopta v modrom mori. jeho lúče príjemne hrejú a je nám teplo. Je nám veľké teplo, je nám horúco. Sem tam fúkne teplý vetrík. Ten je však veľmi príjemný. Jeden mrak ktorý sa objavil na oblohe slnko zakryl, pomaly ho schováva. Pomaličky, polahučky začínajú padať dažďové kvapky. Prší jemne a dážď nám nevadí. Prší stále viac a začína naozaj veľmi veľa. Vody pribúda. Jej viac a viac až nám siaha po členky. Nohy nás začínajú chladieť. Je nám chladno. Je nám veľmi chladno. Trasieme sa zimou. Dážď však netrvá dlho. Mrak, ktorý dážď priniesol nebol veľký. Vietor ho ženie ďalej a ďalej. Už vidno prvý nespomý lúč. Chvíľu trvá, kým slnko vytiahne všetky svoje lúče na krásnu modrú oblohu. Je po daždi. Slnko je opäť ako zlatá lopta v modrom mori. Hreje a svieti. Je krásny teplý deň. My ideme po hebkej sviežej tráve .Ideme a ideme. Počúvame, cítime a vnímame. Užívame si všetky krásy lesa. Usmievame sa. Sme spokojní a šťastní.

Práca v priestore

Deti stoja v jednom rohu miestnosti a jeden po druhom majú preniesť šišku z jedného rohu do druhého so zatvorenými očami (v priestore nesmú byť žiadne prekážky).Túto časť hry motivujeme „Bobríkom odvahy v nočnom lese“.

Činnosti zamerané na kontakt a improvizáciu

Spomalený film. Skupina detí chodí po miestnosti v priestore .Ostani sedia na podložkách a robia stromy v lese. Na slovný pokyn učiteľky sa deti zastavia, učiteľka ich požiada o pomalé pohyby na slova : z o b e r t e , d a j t e , z b i e r a j t e , t r h a j t e a pod. Edukačná aktivita pokračuje výmenou detí.

Záver edukačných činností

Ťažký a teplý. Deti si ľahnú na zem (lesná lúka).Učiteľka pokojným hlasom vymenováva všetky časti tela a deti si pri tom uvoľňujú svaly od končekov prstov na nohách až k temenu hlavy. Dôraz je opäť kladený na dýchanie, ktoré má byť plynulé a neúdené, pokojné. Keď sú deti pokojne a uvoľnené požiada učiteľka, aby si predstavili, že sa im od chodidiel až po temeno hlavy rozlieva príjemný pocit ťažoby (akoby sa im telo zabáralo do podlahy) Som ťažký, som ťažký , som najťažší zo všetkých vecí na svete. Potom povie, aby si predstavili pocit tepla, ktoré sa im začína rozliehať od chodidiel a až po temeno hlavy. Následne prichádza na rad návrat myslou do miestnosti sprevádzaný slovnými pokynmi učiteľky. Učiteľka vymenováva všetky časti tela ,ktoré deti opäť precitujú. Potom pomaly rozhába nohy , ruky ponatáhujú sa ako keby sa ráno prebúdzali otvoria oči a posadia sa.

Edukačná aktivita č.2

Tematický okruh	Ja som
Obsahový štandard	Kontakt v komunikácii
Výkonový štandard	Nadviazať verbálny a neverbálny kontakt v komunikácii s inými Predstaviť seba a svojho kamaráta
Očakávania	Prezentovať hodnotový rebríček pri vzájomnej spolupráci Vedieť podriaďiť telo predstavivosti Vnímať samého seba Vedieť vnímať pozitívne dotyky a pozitívne cítenie
Veková skupina	5-6 rokov
Skupina	Heterogénna
Časové trvanie	Poldenná
Názov aktivity	Svet okolo nás , človek
Cieľ	uvedomiť si niektoré možnosti svojho tela

Vlastná činnosť:

Príbeh: Môj kamarát

Učiteľka uvedie na začiatok krátku básničku. Všetci sa sústredia, čo bude nasledovať

Práca s telom: **Rozohriatie**

Usmejeme sa na seba, (držíme sa za ruky a usmievame sa na všetkých)
pozrieme sa do neba (pozeráme sa hore na všetky strany)

Pozdravíme slniečko, (zdvihneme ruky hore a hýbeme všetkými prstami)
potom mrknem máličko.(zažmurkáme)
Vytiahnem sa ešte viac, (vytiahneme sa na špičky nôh)
to je všetko! A už nič. (vyskočíme , tleskneme a zatočíme sa)

Práca zameraná na kontakt a improvizáciu : Mená v pohybe

Deti stoja v kruhu a po jednom idú do stredu. Predstavujú sa ostatným a to aj pohybom(napr. volám sa Anička a zatočí sa, pokloní sa, podskočí...)Ostani opakujú vyslovené meno a prezentovaný pohyb.

Práca so vzájomným kontaktom : Môj kamarát

Deti sedia v kruhu. Vybrané dieťa začína hru, pomenuje svojho kamaráta po pravici. napr.: „Volám sa Eva a toto je moja kamarátka Martinka“. Deti si sami volia druh neverbálneho pozdravu, alebo ho úplne vynechajú. Hra pokračuje tak dlho až sa všetci vystriedajú.

Práca s improvizáciou v priestore : Pane, nevideli ste môjho kamaráta?

Práca s telom pri improvizácii pohybu : Klbká

Deti sa vo l'ne pohybujú po miestnosti za zvukov veselej hudby. Keď prestane hodia hrať objímu sa najbližšie deti a pohybujú sa opäť vo dvojiciach za zvukov hudby. Všetko sa niekoľko krát opakuje a deti sa postupne pripojujú, až sa drží celá trieda v jednom veľkom kľbku.

Odporúčanie : pokiaľ dieťa prejaví nevl'hu s blízkeho telesného kontaktu s inými deťmi, do aktivity ho nenútime.

Dýchanie a počúvanie : Minúta ticha

Deti ležia na zemi so zatvorenými očami. Ich úlohou je počúvať zvuky vo vnútri ale aj zvonku miestnosti ale aj zvukom vlastného tela. Doba počúvania sa môže predlžovať.

Komunikácia a kontakt : Čarovný mikrofón

Deti sedia na mieste , kde prežili minútu ticha. Teraz do mikrofónu majú možnosť vytvoriť zvuky , ktoré počuli, ale aj zážitky, pocity, myšlienky. Hovorí len dieťa, ktoré má mikrofón. Ostani ho počúvajú a sledujú ho. Pokiaľ niektoré dieťa nechce, podá len mikrofón ďalej.

Práca v priestore : Farbičky

Deti stoja v kruhu. Na krátku dobu si zatvorí oči. Učiteľka nalepí deťom na čelo nálepku určitej farby. Po otvorení deti svoju farbu nepoznajú. Majú za úlohu bez verbálnej komunikácie vytvoriť skupiny s rovnakými farbami. V tejto hre ide o spoluprácu ostatných spoluhráčov.

Záver edukačnej činnosti a práca s telom : Okno zeme

Deti si ľahnú na zem. Navzájom sa dotýkajú rukami aj nohami. Všetci sú prepojení navzájom. Pozerajú sa na „oblohu“ a snažia sa splynúť so zemou. Učiteľka rozpráva: Oči si prikryjeme machom, telo lístím, vetvičkami a ihličím...deti takto ležia v pokoji aj 10minút. Po prebudení deti popisujú vlastné pocity, ktoré počas relaxácie mali.

Edukačná aktivita č.3

Tematický okruh	Kultúra
-----------------	---------

Obsahový štandard	Experimentovanie s farbami ,hodnotiace postoje k umeleckým dielam
Výkonový štandard	Tvoríť s využitím fantázie kompozičné celky, experimentovanie s vlastnosťami farieb a uplatňovať ich tvorivé fantázie vedieť sa sústrediť na to čo hovoria druhí rozvíjať si predstavivosť
Očakávania	Učiť telo podriaďiť predstavivosti, Vnímať seba samého Učiť sa hľadaniu, pomenovaniu , variáciám v originalite pri práci s materiálom
Veková skupina	5-6 rokov
Skupina	Heterogénna, bežná trieda
Časové trvanie	Poldenná
Názov aktivity	Ako sa farby stretli
Cieľ	Dodržiavať pravidlá v hrách s fyzickou aktivitou

Edukačné činnosti:

Tomuto celku by mali predchádzať oboznamovacie a opakovacie hry s farbami a to s využitím všetkých zmyslov pre vnímanie. Všetci sa sústredia na to čo bude nasledovať. Deti sedia v kruhu na zemi a počúvajú krátky príbeh o tom ako sa farby stretli.

Príbeh:

Lesnou cestičkou si poskakuje biela farba. Je príjemne a tak si pri poskakovaní aj pospevuje. Zrazu sa objaví farba oranžová a vraví farbe bielej :“Pod’ zahráme sa na sovy, možno sa k nám pridajú aj iné farby.“ „A ktorá asi?“ , spýtala sa oranžová farba. „ Hm , tak to je ťažké uhádnuť.“

Deti majú za úlohu menovať farby, ktoré poznajú (môžu menovať aj odtiene)

Práca s telom: „**Chvostíková**“ naháňačka, rozohriatie

Deti dostanú farebné stuhy, alebo farebné šatky, ktoré si zasunú vzadu do nohavíc alebo sukní (chvostíky). Naháňa každý hráč, každý sa snaží nazbierať čo najviac chvostíkov, tak aby neprišiel o ten svoj. Vyhráva ten, kto má svoj chvostík a má nazbieraných najviac cudzích chvostíkov

Dýchanie a rytmus: **Vietor vo farbách**

Deti stoja voľne v priestore a predvádzajú rôzne druhy vetra podľa ročných období(l’ahký vánok, vetrík, vietor , silný vietor, víchrica, meluzína...).Každý jeden pohyb sprevádza správne dýchanie nosom (nádyh a výdyh).Pohyb a dýchanie je prevádzané rytmicky rovnako podľa druhu vetra. Rytmus riadi učiteľka a rytmus sprevádza hrou na drevené paličky, bubienok, alebo ho sprevádza reprodukováaná hudba.

Práca s materiálom: **Farby**

Deti sedia na zemi v kruhu a uprostred ležia farebné látky. Vyzveme deti, aby si vybrali jednu farbu (necháme im na to potrebný čas) a následne deti vyzveme, aby pomenovali svoje farby a povedali prečo si farby vybrali.

Potom deti požiadame, aby svoju farbu pomenovali inak tak rozprávkovo (napr.: farba rúženkovo-šípková) alebo tak s fantáziou (napr.: farba slnečného jasu...) Ak nenájdu na farbu vhodné pomenovanie môžu zvoliť aspoň prirovnanie (napr.: zelená ako žaba).

Práca zameraná na kontakt a improvizáciu

Každé dieťa má v rukách látku. Skúsi, aké pohyby sa dajú s ňou robiť a čím všetkým by mohla byť. Necháme im čas na preskúmanie farebnej látky a čas na manipuláciu s ňou (napr.: rolovanie prekladanie, krčenie, mávanie, hádzanie a pod.) Každé dieťa si vyberie jednu predstavu, pripojí k nej zvuk a pohyb. Predvedie svoj výstup s farebnou látkou. Ostatné deti hádajú čo by to mohlo byť.

Napríklad : **Slnko**

Dieťa ukáže v ruke malé slniečko (pokrčená žltá látka). Slnko sa pohybuje po určitej dráhe, vychádza zväčšuje sa, rozťahuje sa do veľkosti až je obrovské (látku postupne rozťahuje až do jej veľkosti), potom sa pomaly znižuje, znižuje, (zapadá) do dlane z ktorej vzniklo.

Obmena hry: **Rozhovor farieb**

Deti sa rozdelia do dvojíc, každá dvojica má dve látky. Každá dvojica si pripraví krátku etudu dvoch látok - dvoch farieb. Tým, že sú dve látky (farby) môžeme zvoliť či to bude len rozhovor alebo konflikt. Dvojica sa pokúsi aj o sprievodný pohyb, ktorým sa pokúsi vyjadriť predmet alebo živel, ktorý by mali znázorňovať.

Práca v priestore : Rozprávanie farby

Na pripravený papier môže byť aj papierový, skladá každé dieťa nájdené predmety rovnakej farby ako je farba jeho látky. Dieťa si súčasne skúša formuláciu viet na nájdené predmety (napr. som modrá ako slivka na tanieri; som červená ako kocka v našej triede; som žltá ako obrúsky na stole; som fialová ako bábikine šaty a pod.)

Práca v priestore

Deti s farebnými látkami sedia v kruhu. Učiteľka premení látku na niečo imaginárne. Pošle farebnú látku do kruhu so slovami: Odovzdávam ti pomaranč..., odovzdávam ti jahodu ..., odovzdávam ti slniečko. Deti pokračujú v premene farieb, ale vety by sa nemali opakovať.

Tvorivá dramatika : Malujeme obraz

Deti sa rozdelia do skupín, každá skupina dostane polovicu látok. Deti sa pozrú aké farby získali a vymyslia tému svojho obrazu. Na výkrese formátu A2 potom pomocou látok, ktoré môžu rôzne rozprestierať, skladať, krčiť, rolovať vytvorí obraz a vymyslia jeho názov.

Skupinová improvizácia

Deti zostanú v tých istých skupinách a skúsia vymyslieť príbeh. "Čo by sa mohlo stať, keby obraz ožil?" spoločne predvedú oživenie obrazu v krátkej etude.

Zakončenie práce, reflexia.

Na záver týchto edukačných činností deti rozprávajú, čo sa im páčilo, čo ich bavilo, čo im spôsobovalo problémy, čo bolo pre nich jednoduché a čo ťažké. Spoločne v rozhovore sa snažíme hľadať odpovede na otázky :

- čo pre nás znamenajú farby
- o nám farby pripomínajú

- aké pocity v nás farby vyvolávajú
- akým znakom a symbolom farby môžu byť
- čo vlastne robí s farbami maliar, keď tvorí

Evalvačné stanovisko:

Za vhodný výber pri práci s tvorivou dramatikou v materskej škole považujem využitie príbehov a rozprávok s detským alebo zvieracím hrdinom. Samotné príbehy a rozprávky pomohli v aktivitách a činnostiach dramatického charakteru priebežnej náprave nevhodného správania sa medzi deťmi, ale i vo vzťahu dieťa – dospelý. Opakujúce sa dramatické celky pomohli po určitom čase naplniť pedagogické zámery a tak smerovať k špecifickým cieľom či kompetenciám detí vychádzajúc z ISCED 0. Edukačné aktivity z tvorivej dramatiky mi pomáhajú rozvíjať detskú osobnosť komplexne. Od sústredenia sa (koncentrácia pozornosti) cez hrubú a jemnú motoriku až po nácvik orientácie v priestore. Prispeli taktiež k rozvoju schopnosti improvizácie, rozvoju verbálnej a neverbálnej komunikácie a súčasne i k rozvoju predstavivosti, fantázie, tvorivosti (skutočnej i imaginárnej).

Negatíva z praxe: pri cvičeniach mali deti niekedy problém odhadnúť opatrný, pomalý slabý citlivý pohyb na tele druhého dieťaťa . Niekedy bol pre dieťa druhého dotyk dieťaťa spočiatku nepríjemný. Pred aktivitou „Budha“ bolo potrebné viesť rozhovory s deťmi náhodne a priebežne, ktoré umožňovali odpovedať na každú otázku pomocou škály hodnotenia (malá slovná zásoba detí). Podobný problém sa vyskytol pri hre „Čarovný mikrofón“. V edukačnej aktivite „Farbičky“ mala časť detí dlhodobo zvládnuť problém s neverbálnou komunikáciou pri hľadaní rovnakej farby.

Čo sa deťom páčilo, čo ich zaujalo:

Pri hrách a požičiavaní si hračiek sa ujala v konverzácii obľúbená veta: „chováš sa ako kohútik“. Vo väčšine prípadov dávala podnet k náprave správania .

4 OVERENÉ PRÍNOSY OPS

Rady pre pedagógov z vedenia tvorivej dramatiky :

Sústredenosť: je prvou podmienkou akejkoľvek činnosti, preto je nevyhnutné snažiť sa rozvíja u detí schopnosť sústrediť sa.

Predstavivosť: umožňuje bojovať s materiálnymi podmienkami.

Dôvera: nikdy nesmieme deti vystavovať nebezpečenstvu (morálnemu, psychickému), ale vytvára atmosféru stálej dôvery .

Počúvanie a vnímavosť: musíme by nesmierne vnímavé k návrhom, ktoré dostávame od detí.

Radosť: je nevyhnutné, aby sa všetky aktivity diali v atmosfére radosti – pohoda a príjemné pocity.

Metodika postupu: edukačné aktivity majú byť pozitívne dávkované. Začínajte tými najjednoduchšími a postupne sa dostávajúte k tým, ktoré si vyžadujú náročnejšiu podobu: t.j. rozohratie – uvoľnenie – sústredenie takmer všetky hry a improvizácie je možné robiť s akoukoľvek skupinou, len je potrebné meniť motiváciu podľa veku. Pre začiatok používajú len veľmi jednoduché cvičenia, ktoré sa dajú ďalej rozvíja do väčšej šírky a hĺbky s rastúcimi skúsenosťami, nie je dôležité o s deťmi robíme, ale ako a akým spôsobom , aby naozaj išlo o umenie vlastným zážitkom, veľmi dôležitá je motivácia – nesmie by návodom na vykonanie, ale impulzom, ktorý naštartuje aktivitu dieťaťa a vyburcuje ho k hľadaniu vlastného riešenia.

Dôležitá je formulácia motivácie - nehráme sa akože sme, ale sme... nie sme akože niečím, ale sme niečím, v začiatkovej fáze sa deti veľmi ponáhľajú, najmä preto, lebo ešte nevedia cvičenie obohatiť novými prvkami, preto je dobré jednotlivé hry a improvizácie vždy znovu a znovu zaraďovať, rozvíjať a obohacovať, vedíme deti priamym pokynom. Ten sa týka však vždy iba toho, o sa má urobiť, nikdy nie a k o sa to má urobiť, dobre je uvedomiť si vzťah medzi presnosťou s akou cvičenie vykonávame a nápaditosťou a originalitou. Presné prvky prevedenia pohybu i gesta, o najviac zodpovedajúce skutočnosti, vedú skôr k intelektuálnemu rozvoju, kým nové tvorivé prvky rozvíjajú skôr citlivosť, intuíciu a obrazotvornosť. Dôležitým obsahovým prvkom je vytvorenie atmosféry. Dieťaťa sa nesmie zmocniť strach, že sa zosmiešni.

Nesmieme hodnotiť niečo ako dobré alebo zlé. Aj to, čo sa navonok javí ako nedokonalé, môže dieťaťu poskytnúť bohatý zážitok, nové poznanie a teda vyšší stupeň rozvoja osobnosti, počet opakovaní a čas trvania jednej hry nemožno všeobecne určiť. Vždy záleží na tom, do akej miery sú deti schopné hru ďalej rozvíja a obohacovať.

ZÁVER

V období predškolského veku prichádza k neustálemu formovaniu osobnosti dieťaťa a preto je potrebné na neho v takomto okamihu výchovne pôsobiť. Nie je lepšieho spôsobu výchovy a vzdelávania ako je hra, ktorá je pre dieťa najprirodzenejšia. Preto je podľa môjho názoru tvorivá dramatika jednou z najefektívnejších možností, ako dieťa vzdelávať, vychovávať a zároveň zabávať. Dieťa často ani nevie, že je rozvíjané a vďaka tomu dochádza k rozvoju nenásilným spôsobom.

V teoretickej časti mojej práce som opisovala teoretické vymedzenia tvorivej dramatiky a jej základných princípov, metód a cieľov. Uviedla som v čom je jej veľký potenciál. V praktickej časti som popísala využitie rozprávky formou tvorivej dramatiky aj s reflexiou a hodnotením a prinášam ukážky edukačných činností a hier zameraných na určitú tému a zážitkové učenie. V závere prinášam postrehy a skúsenosti z mojej pedagogickej praxe.

Prínosom mojej práce je viacero námetov a postrehov ako prostredníctvom tvorivej dramatiky obohatiť oblasť osobnostného a sociálneho rozvoja detí v materskej škole, ale aj na prvom stupni základných škôl a ŠKD. Predkladám metodický materiál pre úspešnú realizáciu denných činností a v oblasti tvorivej dramatiky v materských školách a prvom stupni základnej školy.

V závere by som rada vyslovila pranie, aby moja práca poslúžila predovšetkým ako inšpirácia pre pedagógov začínajúcich s tvorivou dramatikou a bola im impulzom k uplatňovaniu metód a techník tvorivej dramatiky vo svojej práci s deťmi.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. BÉKENIOVÁ, L. 1997. Dramatická výchova. 1.vydanie. Metodické centrum Prešov: 1996 ISBN:80800450765 (brož).
2. BÉKENIOVÁ, L. 2001. Metodické námety na tvorivú dramatikú v škole. 1. vydanie. Metodické centrum Prešov: 2001 ISBN: 80800452350 (brož).
3. BEKÉNIOVÁ, L. 2001. Metodické námety na tvorivú dramatikú v škole. 1.vydanie . Prešov : Metodické centrum, 2001. ISBN 80-8045-235-0.
4. BENEŠOVÁ, M., KOLLÁROVÁ, D. 2002. Tvorivá dramatika pre stredné školy. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2002. ISBN 80-08033-07-X.
5. KOSOVÁ, B. 1996. Vybrané kapitoly z porovnávacej pedagogiky a alternatívne pedagogické koncepcie. Banská Bystrica. Univerzita Mateja Bela, 1996.74-75 s. ISBN 80-88825-34-2.
6. VALENTA, J. 2008. Metody a techniky dramatickej výchovy. 1. vydanie Praha. Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1.
7. WAY, B. 1996. Rozvoj osobnosti dramatickou improvizáciou. 1. Vydanie Praha . ISV, 1996. ISBN 80-85866-16-1.

Internetové zdroje

1. Metodický portál [online]. Předškolní vzdělávání, [cit. 20.2.2014]. Dostupné na [www: http://rvp.cz/](http://rvp.cz/)
2. Mesto Žilina [online]. Materské školy, [cit. 27.2.2014]. Dostupné na <http://www.zilina.sk/userfiles/2010/odbor%20skolstva/MS/Projekt%20K%C3%A1%C4%8Datko%20a%20Kuriatko.rtf>.